

БӨЛІМ: ӘДІСТЕМЕЛІК ҚҰРАЛДАР / ҒЫЛЫМ

Цифрлық сауаттылық пен жасанды интеллект: оқыту бағдарламаларының өзара байланысы

ЖАРИЯЛАНДЫ
11.12.2024СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/172430/>

Ибраева Магрипа Курманбековна

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті

Философия докторы (PhD)

Цифрлық сауаттылық пен жасанды интеллект (ЖИ) – заманауи білім беру жүйесінің негізін құрайтын екі негізгі компонент. Қазіргі заман талаптарына сай білім беру – тек пәндік білімді жеткізу емес, сонымен қатар оқушылардың технологиялық және аналитикалық дағдыларын дамыту. Цифрлық сауаттылық оқушыларды ақпараттық қоғамның толыққанды мүшесі болуға дайындаса, жасанды интеллект бұл үдерісті жеңілдетіп, оқу процесін жекелендіруге мүмкіндік береді. Осы мақалада цифрлық сауаттылық пен ЖИ-дің өзара байланысы, олардың білім беру саласына әсері және оқыту бағдарламаларын жақсартудағы рөлі кеңінен қарастырылады.

Цифрлық сауаттылық: негізгі анықтамасы және маңызы

Цифрлық сауаттылық – бұл цифрлық құралдарды, платформаларды және технологияларды тиімді қолдану қабілеті. Ол ақпаратты іздеу, талдау, сақтау және тарату дағдыларын, сондай-ақ ақпараттық қауіпсіздік ережелерін сақтауды қамтиды. Бүгінде цифрлық сауаттылық тек IT саласында ғана емес, медицина, экономика, журналистика және басқа салаларда да маңызды рөл атқарады.

Мысалы, Қазақстанның білім беру саласында «Bilim al» платформасы арқылы оқушыларға цифрлық сауаттылықты үйрету үшін интерактивті

сабақтар ұйымдастырылуда. Бұл платформаның ерекшелігі – оқушылардың әртүрлі цифрлық құралдармен жұмыс жасауын жеңілдетіп, ақпаратты тиімді өңдеуге бағытталған тапсырмалар ұсынуы. Сонымен қатар, цифрлық сауаттылықтың артуы оқушылардың дербес жұмыс істеу қабілетін күшейтіп, олардың жаңа білімді тез қабылдауына мүмкіндік береді.

Цифрлық сауаттылықтың негізгі элементтері:

- **Ақпаратты басқару:** Іздеу, талдау және ақпаратты сүзгіден өткізу дағдылары.
- **Сандық құралдарды пайдалану:** Компьютерлер, планшеттер, мобильді қосымшалар және бұлттық қызметтермен жұмыс.
- **Цифрлық қауіпсіздік:** Жеке деректерді қорғау, ақпараттық этика нормаларын сақтау.

Жасанды интеллекттің білім беру саласындағы рөлі

Жасанды интеллект – білім беру жүйесін жетілдірудің қуатты құралы. Ол оқыту бағдарламаларын жекелендіріп, әр оқушының жеке қажеттіліктеріне сәйкес келетін мазмұн ұсынады. ЖИ технологиялары мұғалімдер мен оқушылар үшін жаңа мүмкіндіктер ашады, соның ішінде:

- **Оқытуды жекелендіру:** ЖИ жүйелері әр оқушының мықты және әлсіз жақтарын анықтап, олардың оқу стиліне бейімделген тапсырмалар ұсынады.
- **Бағалау процесін автоматтандыру:** Мұғалімдердің уақытын үнемдеу үшін ЖИ оқушылардың тапсырмаларын тексеріп, нәтижелерін талдайды.
- **Қосымша қолдау:** ЖИ виртуалды репетиторлар мен кеңесшілер ретінде әрекет етіп, оқушыларға тәулік бойы қолдау көрсетеді.

Мысалы, әлемдегі жетекші білім беру платформаларының бірі Coursera ЖИ-ді пайдаланып, студенттерге оқу барысында қиындықтарды шешуге арналған нақты ұсыныстар береді. Қазақстанда да осындай технологиялар ендіріліп, оқушылардың оқу үлгерімін жақсартуға ықпал

етуде.

Цифрлық сауаттылық пен жасанды интеллекттің өзара байланысы

Цифрлық сауаттылық жасанды интеллектті толыққанды қолданудың негізі болып табылады. Оқушылар ЖИ құралдарын дұрыс түсіну және олармен жұмыс істеу үшін белгілі бір деңгейдегі цифрлық сауаттылыққа ие болуы керек.

Мысалы:

- **Деректерді талдау:** ЖИ оқушыларды үлкен көлемдегі деректерді өңдеу және талдау әдістеріне үйретеді.
- **Шешім қабылдау:** Оқушылар ЖИ шешімдеріне сыни тұрғыдан қарап, олардың нәтижелерін бағалауды үйренеді.
- **Этикалық аспектілер:** ЖИ қолдану кезінде құпиялық, әділдік және теңдік сияқты маңызды мәселелерге назар аудару қажет.

ЖИ технологияларын білім беру саласына енгізу оқушылардың тек техникалық дағдыларын ғана емес, сондай-ақ креативті және сыни ойлау қабілеттерін де дамытуға мүмкіндік береді.

Оқыту бағдарламаларын бейімдеу

Цифрлық сауаттылық пен ЖИ-ді тиімді енгізу үшін оқыту бағдарламаларына келесі өзгерістер енгізілуі тиіс:

1. **Заманауи технологияларды оқыту:** ЖИ негіздері, деректерді талдау және алгоритмдерді түсіну бойынша арнайы курстар қосу.
2. **Практикалық жобаларды енгізу:** Оқушылардың нақты өмірлік мысалдар арқылы ЖИ құралдарын қолдануын қамтамасыз ету. Мысалы, ауыл шаруашылығында немесе экология саласында ЖИ қолдану бойынша жобаларды орындау.
3. **Мұғалімдерді қайта даярлау:** Мұғалімдерге жаңа технологияларды меңгерту және оларды оқыту процесінде тиімді қолдану үшін арнайы тренингтер ұйымдастыру.
4. **Этикалық және әлеуметтік аспектілерді түсіндіру:** Оқушылар

ЖИ-ді қолданудың артықшылықтары мен шектеулерін түсініп, оның салдары туралы білуі керек.

Цифрлық сауаттылық пен жасанды интеллекттің болашағы

Цифрлық сауаттылық пен жасанды интеллекттің болашағы олардың кеңінен қолданылу мүмкіндігінде. Мысалы, ЖИ технологиялары ауылдық мектептерде сапалы білім алуға мүмкіндік береді. Бұл оқушылардың қашықтан оқыту платформалары арқылы үздік ресурстарға қолжетімділігін арттырады.

Қазақстандық білім беру жүйесінде ЖИ технологияларын енгізу үдерісі қарқынды дамып келеді. Бірақ осы процесті жүзеге асыру барысында туындайтын сын-қатерлерге назар аудару қажет. Атап айтқанда, ауылдық және қалалық мектептер арасындағы цифрлық ресурстарға қолжетімділік теңсіздігі, мұғалімдердің біліктілігінің жеткіліксіздігі және ЖИ этикалық мәселелері шешілуі тиіс.

Цифрлық сауаттылық пен жасанды интеллект қазіргі білім беру жүйесінің ажырамас бөлігі. Олар оқушыларды жаңа заман талаптарына сай дайындауға және олардың танымдық, аналитикалық және шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Қазақстанның білім беру саласы бұл бағыттарда үлкен қадамдар жасап жатыр, бірақ болашақта ЖИ технологияларын толыққанды енгізу үшін кешенді жұмыс қажет. Цифрлық сауаттылықты дамыту – қоғамның ақпараттық-технологиялық дәуірге бейімделуінің негізі.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Сейітқұлова, А. (2023). «**Қазақстандағы цифрлық сауаттылықты дамыту жолдары**». *Қазақ ұлттық білім беру журналы*, 12(1), 34-45.
2. Нұрғалиева, Б. (2022). «**Жасанды интеллект және оның білім беру саласына ықпалы**». *Педагогика және цифрлық технологиялар журналы*, 9(3), 56-67.
3. Alimova, T., & Khasanova, A. (2022). «**Digital Literacy and Artificial**

Intelligence in Education». *Journal of Educational Technology Studies*, 5(3), 45-60.

4. UNESCO. (2021). «**Digital Literacy and Future Skills Development**». Paris: UNESCO Publishing.
5. Қасымова, Р. (2021). «**Цифрлық сауаттылықты арттырудың инновациялық тәсілдері**». *Оқыту әдістемелері журналы*, 7(2), 15-28.
6. Айтқұлова, Ә. (2020). «**Білім беру саласындағы жаңа технологияларды қолдану**». *Қазақстан педагогикасы журналы*, 8(4), 34-50.
7. Brown, J., & Smith, T. (2019). «**AI in Personalized Learning**». *Educational Innovations Journal*, 12(4), 22-35.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.